

Verslag Workshop 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen'

Dinsdag 16 september 2008, 13.15 – 17.00 uur
Kasteel de Schaffelaar, Barneveld

In juni 2008 zijn door minister Cramer van VROM de inkoopcriteria voor duurzaam geproduceerd hout vastgesteld. Aan de hand van deze criteria worden verschillende certificeringssystemen voor duurzaam geproduceerd hout getoetst. De eerste certificatiesystemen worden naar verwachting binnenkort toegelaten. Dit betekent dat het beleid nu ook in de praktijk kan worden geïmplementeerd. Om inzichtelijk te krijgen welke knelpunten zich voor kunnen doen bij het implementeren van het duurzaam inkoopbeleid is door Probos in het kader van het project 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen' op dinsdagmiddag 16 september op kasteel de Schaffelaar te Barneveld een interactieve workshop georganiseerd. Tijdens deze workshop stond de vraag "Stel dat u vanaf morgen 100% aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout moet gaan inkopen/verkopen tegen welke knelpunten loopt u dan aan?" centraal. Het deelnemersveld van deze workshop, bijna 40 in totaal, bestond uit inkopers van verschillende overheidsinstanties, vertegenwoordigers uit de houtsector en van maatschappelijke organisaties. De deelnemerslijst staat in bijlage 1 van dit verslag.

De belangrijkste knelpunten die uit de workshop naar voren kwamen, hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

- 1) Aanbod gecertificeerd hout
- 2) Naleving van afspraken
- 3) Draagvlak
- 4) Certificering van de laatste schakel

Hieronder worden deze onderwerpen kort toegelicht en worden ook de geopperde oplossingen genoemd. Dit overzicht is ook gepubliceerd in de Houtwereld (nr. 19, 9 oktober '08) als onderdeel van Bosbericht nr. 3. In bijlage 2 van dit verslag staat een volledig overzicht van alle knelpunten en bijbehorende oplossingen zoals deze door de deelnemers werden genoemd.

1. Aanbod gecertificeerd hout

Het duurzaam inkoopbeleid zal naar verwachting resulteren in een verhoogde vraag naar gecertificeerd hout en houtproducten. Tijdens de workshop kwam regelmatig naar voren dat door de markt lang niet altijd aan deze toenemende vraag kan worden voldaan. Dit had volgens de deelnemers verschillende oorzaken. In bestekteksten worden veelal specifieke houtsoorten voorgeschreven. Dit kan leiden tot een tekort aan bepaalde gecertificeerde houtsoorten, wat weer resulteert in lange levertijden en hoge prijzen. Om dit te voorkomen is het van belang dat binnen bestekken geen specifieke houtsoorten meer worden voorgeschreven, maar dat het bestek relevante prestatie-eisen (zoals duurzaamheidsklasse of andere fysisch-mechanische eigenschappen) bevat. Zo kunnen ook minder bekende, maar daarom niet minder geschikte, houtsoorten worden toegepast. Dit draagt bij aan een betere beschikbaarheid van gecertificeerde hout.

Van een groot aantal houtsoorten uit gecertificeerde bosgebieden is nog niet bekend voor welke toepassingen zij geschikt zijn. Deze houtsoorten dienen eerst te worden getest op eigenschappen en toepassingsmogelijkheden. Het probleem hierbij is dat deze testen momenteel vaak door individuele bedrijven (houthandelaren) worden bekostigd, maar dat andere bedrijven vrij gebruik kunnen maken van de testresultaten zonder hier financieel aan bij te hoeven dragen. Dit vormt voor veel bedrijven een belemmering in het nemen van nieuwe initiatieven als het gaat om het testen en gebruiken van deze minder bekende houtsoorten.

Door de toenemende vraag naar gecertificeerd hout, wordt de noodzaak groter om het areaal gecertificeerd bos te vergroten. Vooral in de tropen kunnen certificeringstrajecten lang duren (3 tot 5

jaar) en bedrijven veel moeite en geld kosten. Vanuit de handel werd dan ook geopperd dat de Nederlandse overheid meer ondersteuning zou kunnen bieden bij de certificering van moeilijk certificeerbare bosgebieden.

2. Naleving van afspraken

Het duurzaam inkoopbeleid voor de rijksoverheid is in principe helder: vanaf 2010 moet bij 100% van de inkoop duurzaamheid als zwaarwegend criterium worden meegenomen. Tijdens de workshop kwam naar voren dat de doelstellingen inderdaad wel helder zijn, maar dat de concrete invulling en implementatie nog te wensen over laat. Daarnaast was iedereen het erover eens dat dit beleid valt of staat met een goede en consequente naleving. In de praktijk is dit immers nog lang niet altijd het geval. Veel ambtenaren weten (nog) niet hoe zij bij inkoop of aanbestedingen de regels voor duurzaam geproduceerd hout moeten formuleren en hoe zij vervolgens bij (op)levering moeten controleren of er ook daadwerkelijk duurzaam geproduceerd hout (of producten waarin hout is verwerkt) is geleverd. Controle op de naleving van het beleid heeft bovendien niet altijd prioriteit. Daarnaast zijn er, zowel binnen de overheid als voor de handel, geen sancties op het niet naleven van het beleid. Indien er bijvoorbeeld door een aannemer, ondanks heldere afspraken, geen aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout wordt toegepast in een bouwproject van de overheid, heeft de verantwoordelijke ambtenaar voorsnog weinig instrumenten om de aannemer te houden aan de gemaakte afspraken. De deelnemers aan de workshop zagen ook in dat monitoring een zeer belangrijk instrument is om inzichtelijk te krijgen in hoeverre men er in slaagt het beschreven beleid uit te voeren. Zowel de inkopers als de beleidsmakers kunnen op die manier in kaart brengen of de gestelde doelstellingen gehaald worden en indien dit niet het geval is, waar de knelpunten zitten.

3. Draagvlak

Uit de workshop bleek verder dat de kennis over het duurzaam inkoopbeleid, over de bossenproblematiek en de rol die aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout daar in kan spelen, in de regel bij veel overheidsinstellingen slechts beperkt aanwezig is. Hout is als grondstof voor veel ambtenaren niet erg zichtbaar en daarnaast is de kennis over de toepassing van hout binnen veel overheidsinstellingen verdwenen. De houtsector, brancheorganisaties en vakverenigingen kunnen op dit vlak veel betekenen. Er zou volgens de workshopdeelnemers vanuit deze partijen moeten ingezet op een goede informatievertrekking over de grondstof hout en het belang van het gebruik van aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout in relatie tot bosbehoud.

4. Certificering van de laatste schakel

Wanneer gesproken wordt van 100% aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout, dienen alle schakels in de handelsketen gecertificeerd te zijn middels de zogenoemde Chain of Custody (CoC) certificering. Met name veel bedrijven in de laatste schakel van de handelsketen zijn momenteel nog niet CoC gecertificeerd. Zo ziet de aannemerij in veel gevallen de nut en de noodzaak van certificering niet in. In Nederland zijn bijvoorbeeld nog geen 50 bouwbedrijven FSC gecertificeerd en er is nog geen enkel bouwbedrijf gecertificeerd volgens een ander certificeringssysteem. Wanneer de schakels niet gesloten zijn, kan uiteindelijk niet geclaimd worden dat er ook daadwerkelijk duurzaam geproduceerd hout is toegepast. Het is immers niet gecontroleerd. Dit maakt het voor overheidsorganisaties moeilijk (aantoonbaar) aan de doelstellingen te voldoen. Tijdens de workshop was vrijwel iedereen het erover eens dat het dus van belang is ook deze laatste schakels te certificeren om zo tot een volledig gesloten keten te komen.

Samenvattend

In oktober van dit jaar wordt hopelijk bekend welke certificeringssystemen aan de inkoopcriteria voldoen. Het is dan aan de inkopers om het nieuwe beleid tot uitvoering te brengen. Veel van de genoemde knelpunten hoeven bij een goede samenwerking en communicatie tussen de ambtenaren en leveranciers geen struikelblok te zijn. Wel is het zaak dat alle partijen die betrokken zijn bij het inkoop of verkopen van aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout er samen de schouders onder zetten om te zorgen dat de 100% gehaald gaat worden.

Meer informatie over het project 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen' is te vinden op www.inkoopduurzaamhout.nl

Het project 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen' wordt gefinancierd door:

The logo for SenterNovem features the company name in a bold, sans-serif font. A blue curved line arches over the text, starting above the 'S' and ending above the 'm'.

SenterNovem

Agentschap voor duurzaamheid en innovatie

Bijlage 1 - Deelnemers Workshop 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen' 16-09-2008

Naam	Organisatie
Albers, J.	Ministerie LNV
Bijkerk, H.	Provincie Overijssel
Boer, A. de	Ministerie VROM/DGM/PDI
Bosma, C.	Stichting Hardhout Alternatieven
Deschamps, A.	De & D Consult
Diepstraten, M.	G. Wijma & Zonen
Dirks, S.	I1 Group BV
Eijs, J.	SenterNovem
Franse, S.	Ministerie VROM
Goyvaerts, K.	Agentschap voor Natuur en Bos (België)
Haijemaïje, F.	Factor [4] Bedrijfskundig adviesbureau
Halsema, E.	Arctic Paper Benelux
Hoogendoorn, S.	GWW Houtimport
Hunink, J.W.	DLH Nederland
Kampf, H.	Ministerie LNV (DK)
Kegel, E.	Plato International
Kreveld, A. van	Precious Woods Europe / A. van den Berg
Kwee, R.	Houthandel van Dam
Meulen, S. van der	Dienst Vastgoed Defensie
Morssinkhof, G.J.	Houthandel van Dam
Munck, E. de	VVNH
Nadorp, R.	Zelfstandige MVO
Nagel, B. van den	Bosexploitatie van den Nagel BV
Noort, A. van	FSC Nederland
Oijen, D.	milieudefensie
Oorschot, J.	Borgman Beheer Advies B.V.
Quaak, L.	Ministerie VROM
Schut, E.	Rijkswaterstaat
Steenbruggen, B.	Smurfit Kappa
Teeuwen, F.	DLH Nederland
Velt, H.	Gemeente Rotterdam
Versloot, N.	Centrale Bond van Meubelfabrikanten
Visser, I.	ICCO (Klimaat en bos)
Vogel, H. de	Provincie Overijssel
Voorderhaak, D.	Voorderhaak B.V.
Vries, K. de	Timmerfabriek Hoogeveen B.V.
Weites, B.	ReefHout
Wiegman	Stiho

Bijlage 2 - Overzicht van alle tijdens de workshop genoemde knelpunten

Tijdens de workshop werden de deelnemers onderverdeeld in 4 groepen. In de groepen mochten deelnemers een aantal grote en kleine punten aandragen. Hierover werd vervolgens gediscussieerd en werd er gezocht naar mogelijke oplossingen. Hieronder staat een overzicht van vrijwel alle knelpunten en bijbehorende oplossingen t.a.v. duurzaam inkopen van hout die door de deelnemers zijn genoemd. De knelpunten zijn zoveel mogelijk letterlijk geciteerd en waar nodig gegroepeerd. Deze knelpunten illustreren wat er onder de aanwezigen leeft en hoeven niet per definitie weer te geven wat er werkelijk speelt. Er is niet voor elk knelpunt een oplossing genoemd.

Aanbod

Knelpunten

- Er is onvoldoende gecertificeerd hout beschikbaar/verkrijgbaar
- De handelsketen, met name de laatste schakel, is niet volledig gecertificeerd. Er zijn bijvoorbeeld te weinig aannemers CoC gecertificeerd.
- Het is onduidelijk welke leveranciers ik kan benaderen? / Waar is duurzaam geproduceerd hout te koop?
- Er is (vanuit de overheid) te veel vraag naar alleen FSC
- Er zit een lange(re) levertijd op (FSC-)gecertificeerd hout
- Om te voldoen aan 100% duurzaam inkopen is FSC Controlled wood noodzakelijk, dit is niet verkrijgbaar!
- Er is onvoldoende duurzaam geproduceerd hout vanuit Azië beschikbaar.
- Er is een tekort aan FSC gecertificeerd pulp
- Er is te weinig (FSC) gecertificeerd pulp hout beschikbaar uit Scandinavische landen
- Het achterwege blijven van investeringen in onderzoek naar de kwaliteitseisen van onbekende houtsoorten. Individuele bedrijven zijn terughoudend om te investeren in onderzoek naar de eigenschappen van nieuwe houtsoorten?
- Het aanbod van duurzaam geproduceerd hout in met name de grote maten is te gering. Er is onvoldoende aanbod duurzaam geproduceerd (gecertificeerd) hout beschikbaar. / Lange lengtes, zware houtmaten zijn moeilijk te leveren in FSC
- Er wordt vaak alleen gevraagd naar de bekende houtsoorten / Bestekken bieden soms onvoldoende ruimte voor het toepassen van alternatieve houtsoorten of voor een andere dimensionering. / Door naar specifieke houtsoorten te vragen ontstaat er indirect de indruk van een beperkt aanbod van duurzaam gecertificeerd hout. / Angst om buiten gebaande paden te treden. Voor een deel is deze angst op emoties gebaseerd. Aannemers of houthandelaren zijn bang om met nieuwe houtsoorten of constructies aan de gang te gaan. Aan de andere kant bestaat er een angst bij de houthandel of de aannemer om een risico te nemen bij het toepassen van lesser known species of over te gaan tot andere constructies. De klant (overheid) legt het risico vaak bij de leverancier en uitvoerder neer en deze wil dit niet lopen. Deze angst voor het nemen van risico speelt vooral bij werken waar de gevolgen van falen groot zijn (bijv. sluisdeuren) en niet of in veel mindere mate bij bijvoorbeeld beschoeiing waarbij de gevolgen van falen gering(-er) zijn.
- Een aantal houtsoorten die normaal worden voorgeschreven, zijn niet of onvoldoende verkrijgbaar met een certificaat.
- Gebrek aan kennis, kunde en capaciteit (in oorsprongslanden): Het is de vraag of de boscertificering de grotere vraag naar tropisch hout kan bijbenen. Boscertificering duurt relatief lang (3-5 jaar), maar door het duurzaam inkoopbeleid en de uitstraling die daarvan uitgaat kan het zijn dat er op een gegeven moment onvoldoende gecertificeerd bos is om aan de vraag te kunnen voldoen. Daarnaast zal er in de oorsprongslanden een te kort ontstaan van goed geschoold personeel. / Gebrek aan naleving van nationale wetten in productie landen. De handhaving vindt onvoldoende plaats, omdat landen onvoldoende middelen hebben om personeel aan te nemen.

Oplossingen

- In bestekken risicoklassen, duurzaamheidsklassen en functionele eisen (prestatie-eisen) opnemen waaraan de houtsoort moet voldoen en niet specifieke houtsoorten voorschrijven. Dit geeft ruimte voor het toepassen van een breder palet aan houtsoorten.
- Certificeren van aannemers
- Er moet door de overheid flankerend beleid worden ontwikkeld voor het verhogen van het aanbod van duurzaam geproduceerd hout.
- Stimuleren boscertificering en zorgen voor financiële instrumenten voor de certificering van moeilijk certificeerbare gebieden (door overheid).
- Stimuleren/Financieren van onderzoek naar eigenschappen en toepassingsmogelijkheden van Lesser Used/Known Timber Species door overheid en bedrijfsleven (brancheorganisaties). / Meer kennis vergaren over lesser known species. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door als houthandel en bijv. FSC gezamenlijk een onderzoeksproject op te starten of door opgedane ervaringen in projecten te inventariseren en te bundelen.
- Delen van bestaande kennis over lesser known timber species binnen de houthandel.
- De overheid zou (een deel van) het risico van het toepassen van lesser known timber species op zich kunnen nemen waardoor innovaties worden gestimuleerd.
- De levertijd van gecertificeerd hout hoeft geen knelpunt op te leveren indien de houthandel inspeelt op de vraag door een grote voorraad aan te leggen. De overheid kan hieraan bijdragen door een goede en gedegen monitoring uit te voeren waardoor er meer controle ontstaat op het daadwerkelijk toepassen van duurzaam gecertificeerd hout.

Prijs

Knelpunten

- Gecertificeerd (aantoonbaar duurzaam geproduceerd) hout is duurder dan niet aantoonbaar duurzaam of legaal geproduceerd hout. Dit leidt tot een oneerlijke concurrentie voor duurzaam hout / De richtprijs van hout wordt bepaald door leveranciers/producenten van niet-duurzaam en niet-legaal hout. (FSC-)gecertificeerd hout kan hiermee qua prijs niet concurreren.

Oplossingen

- Bij strikte naleving en handhaving van de duurzaam inkoopcriteria wordt er alleen duurzaam geproduceerd hout ingekocht en is oneerlijke concurrentie geen issue.

Draagvlak

Knelpunten

- Er is onvoldoende draagvlak voor het duurzaam inkoopbeleid binnen de overheid en bij de leveranciers
- Het duurzaam inkoopbeleid (t.a.v. hout) leeft niet in de organisatie / Er is te weinig betrokkenheid binnen de organisatie
- Niet de inkoper maar de projectmanager bepaald vaak of een project moet wachten op duurzaam geproduceerd hout
- Hoe groot is de wens voor duurzaam hout vanuit de maatschappij?
- Hout is vaak slechts een heel klein onderdeel van grote projecten, waardoor de prioriteit niet altijd bij het product hout ligt.
- Er is te weinig bereidheid tot betalen van meerprijs voor duurzaam geproduceerd hout.
- Zowel inkopers als leveranciers voelen niet altijd de druk om duurzaam in te kopen.
- Het overheidsbeleid t.a.v. duurzaam inkopen van hout en ontwikkelen van duurzaamheidscriteria is door de jaren heen niet erg consequent gebleken. Keer op keer werden harde toezeggingen niet nagekomen en deadlines niet gehaald. Dit heeft geleid tot weinig vertrouwen vanuit de markt (houthandel) en tot terughoudendheid bij investeringen in duurzaam hout.

- Het draagvlak bij aannemers: Aannemers zien het belang vaak niet van certificering en gaan daarom gemakzuchtig om met vragen naar gecertificeerd hout. Het is nodig dat gevestigde gewoonten bij de aannemerij worden doorbroken.
- Gebrek aan vertrouwen bij de aannemerij, de houthandel en de inkoper.

Oplossingen

- Alleen nog maar werken met gecertificeerde aannemers/leveranciers / In bestekteksten eisen dat leverancier CoC-certificaat moet hebben.
- Meer voorlichting door overheid en sector

Onduidelijk inkoopbeleid/onduidelijkheid over inkoopcriteria

Knelpunten

- Hoe vergelijkbaar zijn de verschillen certificaten?
- Certificaten/certificeringssystemen zijn vaak onbekend (bij inkopers).
- Er zijn teveel verschillende legaliteitscertificaten (men ziet door de bomen het bos niet meer).
- Het is onduidelijk hoe er wordt getoetst (door TPAC)?
- Hoe kan ik duurzaamheid voorschrijven in het bestek?
- De klant (inkoper) heeft geen concrete vraag richting de sector m.b.t. duurzaam geproduceerd hout
- Onduidelijkheid in de regelgeving
- Er is onvoldoende helderheid over verantwoordelijkheden duurzaam inkopen binnen overheid
- Men weet niet voor welke producten de duurzaam inkoopcriteria voor hout gelden
- Mensen die hout(en producten) inkopen weten niet dat er criteria zijn
- Binnen een overheidsorgaan zijn teveel afdelingen/personen bezig met inkoop/aanbesteding van hout/houten producten: versnipperde inkoop
- Aannemers zijn niet bekend met de eisen t.a.v. duurzaamheid (duurzaam hout)
- De overheid durft geen keuze te maken tussen verschillende certificaten.

Oplossingen

- De overheid moet meer duidelijkheid scheppen over het beleid / Meer voorlichting over beleid door de overheid (ook richting houtsector/aannemers)
- Meer voorlichting over duurzaam geproduceerd hout door de certificeringssystemen

Naleving/Handhaving

Knelpunten

- Onvoldoende naleving duurzaamheidsafspraken / Er is onvoldoende controle op het naleven van het duurzaam inkoopbeleid binnen de overheid
- Er is onvoldoende monitoring van het beleid en het behalen van de doelstellingen
- Er is op de bouwplaats vrijwel geen controle op de naleving van de eisen t.a.v. duurzaam geproduceerd hout.
- Controle en monitoring: hoe kan een inkoper ervoor zorgen dat het voorgeschreven duurzaam geproduceerde hout ook daadwerkelijk in het project wordt toegepast? En hoe kan dit worden gecontroleerd? / Inkoopfacturen zijn vaak onduidelijk
- Er zijn geen (nauwelijks) sancties voor leveranciers (aannemers) die niet aan de eisen voldoen (die niet duurzaam geproduceerd hout leveren).
- Duurzaam geproduceerd hout wordt door inkoper niet dwingend aan producten/leverancier voorgeschreven.
- De handelsketen, met name de laatste schakel, is niet volledig gecertificeerd. / De handelsketen (CoC) wordt niet volledige gecontroleerd, er is mogelijkheid tot fraude.
- Traceerbaarheid en aantoonbaarheid duurzaam/legaal geproduceerd hout is lastig
- Hoe onderscheid je duurzaam hout van andere partijen hout? 'Hoe eerlijk verloopt dit proces', vooral in landen als Rusland etc.?

Oplossingen:

- Monitoring van het halen van de doelstellingen
- Controle op de naleving van het beleid en het toepassen van de criteria
- Sancties bij het niet naleven van beleid instellen voor zowel overheid als leveranciers / sancties op het niet nakomen van afspraken (besteisen)
- Duurzaam inkoopbeleid t.a.v. hout verheffen tot wetgeving
- Bij de aanbesteding is het vragen naar een lijst met de leveranciers van het hout een goede methode om bij voorbaat te kunnen vaststellen of de leveranciers überhaupt CoC zijn gecertificeerd en dus gecertificeerd duurzaam hout kunnen leveren.

Kennis

Knelpunten

- Gebrek aan kennis bij de aannemerij, de houthandel en de inkoper / (Ontbreken van) kennis op het dossier (en daarmee de toegankelijkheid van kennis)
- De kennis over hout en houtinkopen bij de overheid is verdwenen.

Oplossingen:

- De leveranciers (houthandel) kunnen de overheidsinkopers helpen met kennis over hout(eigenschappen en -soorten)

Overig

Knelpunten

- Gebrek aan eenduidig (Europees) beleid. Productie landen weten niet meer aan welke eisen het hout moet voldoen. Er is geen overkoepelend Europees inkoopbeleid waardoor elk land zijn eigen beleid en criteria hanteert. Dit veroorzaakt veel onduidelijkheid waardoor de mensen in de herkomstlanden niet weten wanneer ze het nou goed doen.